

Komentarz Ośrodka Badań Azji Centrum Badań nad Bezpieczeństwem Akademii Sztuki Wojennej

2 kwietnia 2020

Rozwój epidemii SARS-CoV-2 w Iranie i jej wpływ na pozycję Teheranu w regionie

Islamska Republika Iranu (IRI) okazała się być jednym z państw najsilniej dotkniętych rozprzestrzeniającą się falą zarażeń wirusem SARS-CoV-2. Do 2 kwietnia odnotowano 50 468 zarażeń, 16 711 wyzdrowień oraz 3 160 zgonów. 3 956 osób jest w stanie krytycznym. Poziom śmiertelności wśród zdiagnozowanych zarażonych do niedawna był bardzo wysoki (14 proc.), a obecny spadek do 6 proc. wynika ze zwiększenia się liczby zdiagnozowanych zarażonych. Jeśli osoby w stanie krytycznym wkrótce przegrają walkę z koronawirusem, śmiertelność pośród zdiagnozowanych znów powróci do poziomu ok. 14 proc. Obecnie władze w IRI wprowadziły zakaz przemieszczania się między miastami, czyli tzw. „lockdown”, który potrwa do 8 kwietnia. Za gwałtowny rozwój epidemii w Iranie odpowiadają: reakcje władz w Teheranie i irańskiego społeczeństwa na sygnały o nadchodzącym zagrożeniu oraz kultura organizacyjna instytucji państwowych i organów władzy. Te ostatnie, nawet jeśli wiedziały o skali ryzyka, nie miały możliwości przeforsować wykonania zaleceń ani wertykalnie, ani horyzontalnie.

Wyższe i najwyższe kręgi irańskiej władzy na podstawie braku zdiagnozowanych przypadków postanowiły mimo wszystko uczcić imprezami masowymi 41. rocznicę zwycięstwa Islamskiej Rewolucji (1-11 lutego br.) i przeprowadzić pierwszą turę wyborów parlamentarnych (21 lutego). Na podstawie doniesień z Iranu z tamtego okresu można stwierdzić, że Teheran wprowadzał podobne ograniczenia do tych wdrażanych przez np. władze w Rzymie. Do końca lutego informacje dochodzące do społeczeństwa były jednak coraz bardziej sprzeczne: początkowo władze sceptycznie

odnosiły się do zagrożenia SARS-CoV-2, ale później w wyniku gwałtownie wzrastającej liczby zgonów zmuszone były odwracać narrację. Część społeczeństwa mimo to trywializowała ryzyko i przyczyniła się do dalszego wzrostu liczby zarażonych, a więc i zgonów. Należy mieć jednak na uwadze, że władza nie miała dość czasu, aby przejąć inicjatywę informacyjną i działać aktywnie zamiast reaktywnie przed wybuchem epidemii w Iranie.

Iran doświadcza teraz splotu wyjątkowo niesprzyjających okoliczności, które osłabiają jego pozycję: wojny cenowej na rynku ropy naftowej, pandemii oraz niestabilnego reżimu sankcyjnego w połączeniu z pogarszającą się sytuacją gospodarczą. Złagodzenie relacji Waszyngton-Teheran jest wciąż jednak zdecydowanie nierealne. W oczach Waszyngtonu epidemia SARS-CoV-2 hipotetycznie mogłaby przyczynić się do upadku Islamskiej Republiki, co może uzasadniać utrzymanie reżimu sankcyjnego. Brakuje jednak wiarygodnych przesłanek przemawiających za rychłym załamaniem się istniejącego w IRI porządku politycznego.

W warunkach epidemii do marca 2021 r. władzom IRI najprawdopodobniej nie uda się: sprowadzić poziomu inflacji do poniżej 20 proc., zredukować pogłębiającego się deficytu budżetowego, ani powstrzymać kurczących się rezerw walutowych. Oznacza to, że irańska zdolność do pośredniej projekcji siły w regionie (np. w Iraku lub Syrii) może w najbliższym czasie osłabnąć. Nie wiadomo jednak, czy Teheran i proirańskie bojówki nie zdecydują się jednak na rychlejsze działania wymierzone w siły USA i koalicji, uznawszy, że zagrożenie SARS-CoV-2 dodatkowo obniża morale stacjonujących w Iraku żołnierzy. Do radykalnej zmiany układu sił w regionie w najbliższej przyszłości najpewniej nie dojdzie, choć pandemia wywołana SARS-CoV-2 może wiele skomplikować pod względem zaangażowania sił koalicji oraz amerykańskich w regionie. Jeśli jednak mutacje oraz epidemie koronawirusa będą w najbliższych latach nadal mieć miejsce, to jest możliwe, że irańskie elity utracą wiele znaczących osobistości ze świata polityki, kultury oraz religii. Skutki polityczne wynikające ze śmierci tych osób nie mogą być obecnie ani oszacowane, ani przesądzone.

Do 2 kwietnia odnotowano 50 468 zarażeń, 16 711 wyzdrowień oraz 3 160 zgonów. 3 956 osób jest w stanie krytycznym¹. Poziom śmiertelności wśród zdiagnozowanych zarażonych do niedawna był bardzo wysoki (14 proc.), a obecny spadek do 6 proc. wynika ze zwiększenia się liczby zdiagnozowanych zarażonych. Jeśli osoby w stanie krytycznym wkrótce przegrają walkę z koronawirusem, śmiertelność znów powróci do poziomu ok. 14 proc. Wśród zarażonych i ofiar są również politycy świeccy i duchowni. Za gwałtowny rozwój epidemii w Iranie odpowiadają trzy czynniki. Dwa główne z nich to: reakcje władz w Teheranie oraz irańskiego społeczeństwa. Trzecim, dodatkowym czynnikiem jest jednak kultura organizacyjna instytucji państwowych i organów władzy, którą charakteryzuje irański autorytarno-konsultacyjny ustrój polityczny.

Reakcja władz i społeczeństwa Iranu na zagrożenie epidemią SARS-CoV-2

Zwłokę władz Iranu w podjęciu działań zapobiegających rozprzestrzenieniu się nowego koronawirusa spowodowały trzy czynniki. Pierwszą przyczyną były najprawdopodobniej obawy polityczne oraz spekulacje i domniemania, które nie pozwalały określić skali zagrożenia przy tej dynamice rozwoju epidemii w Chinach. Jeszcze 31 stycznia br. szef irańskich służb ratowniczych oświadczył, że nie odnotowano w Iranie żadnego przypadku zarażenia wirusem SARS-CoV-2². Władze w Teheranie zablokowały jednak w dniu 31 stycznia pasażerski ruch lotniczy z Iranu do Chin w obu kierunkach, poza celami ewakuacyjnymi i zaopatrzeniowymi. Choć pojawiły się zarzuty, że powiązane z Korpusem Strażników Rewolucji Islamskiej (KSRI) linie lotnicze Mahan kontynuowały rejsy pasażerskie po 31 stycznia, to w otwartych źródłach brak jest na to dowodów. Obecnie władze Iranu zarzekają się, że loty miały na celu sprowadzenie rodaków i sprzętu medycznego do ojczyzny i wszystko odbywało się zgodnie z restrykcyjnymi procedurami³.

Ograniczenie lotów wskazuje, że władze Iranu były świadome zagrożenia, lecz nie doświadczywszy jego skali i tempa rozwoju zwlekały z wdrożeniem środków prewencyjnych. Z końcem stycznia i początkiem lutego świadomość sytuacyjna władz Iranu odnośnie rozprzestrzeniania się nowego koronawirusa była oczywiście inna: pierwsze

przypadki zarażeń odnotowywano w regionie właśnie dopiero pod koniec stycznia. Przynajmniej do połowy lutego kontrole na 36 przejściach granicznych nie wykazały przypadków zarażeń⁴. Diagnozy chorych, u których podejrzewano zarażenie SARS-CoV-2 również okazywały się negatywne⁵. Niepewność ta mogła spowodować, że irańskie władze zdecydowały się nie wstrzymać obchodów zwycięstwa rewolucji i związanych z nią licznych zgromadzeń. Okres świętowania trwał od 1 do 11 lutego⁶. Mimo pojawienia się pierwszego zgonu w dniu 19 lutego br. nie odwołano pierwszej tury wyborów parlamentarnych, która miała miejsce dwa dni później (drugą turę przełożono na 12 września br.). Liczba zakażeń wciąż była niewielka, a gwałtowna reakcja władz IRI obniżyłaby dramatycznie frekwencję, co z kolei miałyby negatywne skutki dla reżimu⁷. Ostatecznie jednak frekwencja okazała się i tak bardzo niska i wyniosła jedyne 42,57 proc.⁸ Wynik ten nie może dziwić, szczególnie jeśli weźmie się pod uwagę:

- a) pesymistycznie rysujące się perspektywy gospodarcze (teraz pogłębione z powodu wojny cenowej i epidemii SARS-CoV-2);
- b) ograniczenie lub niemal wykluczenie z możliwości ubiegania się o mandat poselski zdecydowanej większości tzw. „reformistów”;
- c) zabicie przez USA w dniu 3 stycznia br. irańskiego gen. bryg. KSRI Ghassema Solejmaniego oraz omyłkowego zestrzelenia przez siły irańskie ukraińskiego samolotu PS752 w dniu 8 stycznia br. (*de facto* zdecydowaną większość pasażerów stanowili Irańczycy), co silnie uderzyło w wizerunek władz IRI⁹.

Pojawienie się pierwszych przypadków zgonów, które nastąpiły w wyniku choroby przypominającej w objawach SARS-CoV-2, sprowokowało władze IRI do ustanowienia z dniem 20 lutego ośrodka decyzyjnego ws. koronawirusa w resorcie zdrowia¹⁰. Mimo to wciąż zachęcano do udziału w wyborach¹¹. Dwa dni później najwyższy przywódca Iranu ajatollah Ali Chamenei utrzymywał, że natłok dezinformacji miał na celu zastraszenie ludzi i powstrzymanie ich od oddania głosu¹². Jeszcze przynajmniej do 25 lutego irańskie media wciąż próbowały uzasadniać słuszność organizacji wyborów, wskazując przy tym na wrogie działania propagandowe oraz uspokajające opinie ekspertów¹³.

Drugą przyczyną okazała się reakcja społeczna na działania i komunikaty władz. Gdy do 29 lutego br. liczba przypadków śmiertelnych gwałtownie wzrosła do 43, a zdiagnozowanych

zakażonych do 593, rzecznik irańskiego ministerstwa zdrowia zaapelował do obywateli o pozostanie w domach oraz ogłosił zamknięcie placówek edukacyjnych i odwołanie imprez masowych¹⁴. Sądząc po doniesieniach z Włoch z tamtego okresu można uznać, że Iran postępował podobnie do władz w Rzymie¹⁵. Wydaje się, że znaczna część obywateli zignorowała apele władz. Wbrew narastającej liczbie zgonów z powodu koronawirusa, aż 1,2 mln Irańczyków miało udać się poza miejsca swego zamieszkania, ażeby świętować Nou Ruz (Nowy Rok) przypadający na 21 marca¹⁶. Choć w Iranie stosunek łącznej liczby zgonów do łącznej liczby zarażeń jest bardzo wysoki, władzom trudno było zdecydować się na wprowadzenie całkowitego zakazu przemieszczania się pomiędzy miastami (*lockdown*) oraz ograniczenie opuszczania gospodarstw domowych do absolutnego minimum¹⁷. Dopiero zignorowanie apeli o pozostanie w domach i nieopuszczanie miast na czas święta Nou Ruz przyczyniło się do wprowadzenia wspomnianego zakazu z dniem 29 marca. *Lockdown* wprowadzano etapami i ma on potrwać do 8 kwietnia¹⁸. Po tej dacie wedle irańskiej koncepcji inteligentnego dystansowania społecznego częściowo przywróci się pracę niektórych sklepów oraz ośrodków naukowych, kulturalnych i religijnych¹⁹.

O szerszym rozprzestrzenieniu się epidemii w Iranie zdecydowało zatem także:

- a) gwałtowne tempo rozprzestrzeniania się epidemii po wiecach politycznych i wyborach, które prześcignęło zdolność władz do reakcji, przez co Teheran nie był w stanie ograniczyć dalszego wzrostu zarażeń;
- b) początkowy sceptycyzm co do skali zagrożenia wyrażany w komunikatach do obywateli, który stopniowo przechodził w ton alarmujący. Spowodowało to dysonans informacyjny;
- c) dezorientacja wywołana przez poczucie powszechnej cenzury i wynikający z tego brak społecznego zaufania do oficjalnych komunikatów rządowych i/lub informacji z zagranicy oraz liczne reportaże obywatelskie (usuwane, autorzy częstokroć aresztowani) i *fake newsy*;
- d) lekceważenie ostrzeżeń przez zbyt wiele osób, które nie dowierzały i trywializowały powiadomienia lub w wyniku demoralizacji postępowały rozmyślnie wbrew zaleceniom.

Trzecim czynnikiem, który stał się podłożem nieadekwatnej reakcji była najprawdopodobniej irańska kultura organizacyjna instytucji państwowych i organów władzy. Jej dysfunkcyjny wymiar został uwypuklony i utrwalony poprzez oparcie struktury ustrojowej w wymiarze wykonawczym na radach kolegialnych podporządkowanych *de iure* władzy najwyższego przywódcy, ajatollaha Alego Chameneiego. Faktycznie jednak Chamenei nie cieszy się władzą absolutną, a wiele procesów decyzyjnych przebiega konsultatywnie i w oparciu o konkurujące mniejsze ośrodki władzy. Dysfunkcja ta została zatem spetryfikowana w autorytarno-konsultatywnej strukturze ustrojowej. Oznacza to, że rozproszone ośrodki władzy średniego i wyższego szczebla w Iranie nie były w stanie przeforsować swoich zaleceń w odpowiednio szybkim tempie ani horyzontalnie, ani wertykalnie. Funkcjonalnie i kompetencyjnie istnieje w irańskim ustroju politycznym wiele podobnych sobie instytucji, które są zmuszone ze sobą rywalizować. Taka konstrukcja wyniknęła z nieufności irańskiego duchowieństwa do struktur wytworzonych w duchu kultury świeckiej, a które były mimo wszystko niezbędne do stworzenia republiki. Dlatego kluczowym aspektem sprawowania władzy w Iranie jest też potrzeba ciągłej legitymizacji autorytetu politycznego najwyższych kręgów decyzyjnych oraz konieczność cyklicznej mobilizacji społecznej. Przez dysfunkcyjność, którą tego typu struktura ustrojowa nieodzownie wytwarza, irańskie władze zareagowały zbyt późno i niewłaściwie. Ostrzeżenia o tempie rozprzestrzeniania się SARS-CoV-2 zostały potraktowane przez rząd jako zagrożenie psychologiczne, które może godzić w podwaliny władzy w Iranie.

Trzeba mieć jednak na uwadze, że pomimo wad irańskiego ustroju, wiele innych państw z zachodniego punktu widzenia bardziej lub mniej demokratycznych również postępowało jedynie reaktywnie. Oznacza to, że częstokroć dystans geograficzny i poboczność lokalnych portów lotniczych sprawiały, że skutki dla niektórych państw są mniejsze niż dla innych. W przypadku Iranu bliskość znaczących w wymiarze globalnym i regionalnym portów lotniczych (np. w Dubaju) oraz sugerowanie się działaniami innych państw sprawiły, że w połączeniu z obawami politycznymi skutki działań władz w Teheranie przyniosły odwrotny efekt. Jednocześnie należy mieć przy tej ocenie jednak na uwadze, że IRI nie miała dość czasu, aby przejąć inicjatywę informacyjną i działać aktywnie zamiast

reaktywnie. Możliwe jest także, że przy analizie bieżącego zagrożenia doszło do nadmiernego polegania na analogii historycznej rozwoju poprzednich epidemii koronawirusów w regionie i na świecie.

Pozycja IRI w regionie w czasie pandemii SARS-CoV-2

Pomimo wzrastającego zagrożenia pandemią władze IRI w ostatnich dwóch miesiącach nie zaryzykowały zmiany kursu politycznego w regionie. Proirańskie bojówki w Iraku wciąż wywierają presję na stacjonujące w tym państwie amerykańskie wojsko, pomimo powolnie realizowanej zapowiedzi wycofania sił USA z tego kraju. Władze w Waszyngtonie w dalszym ciągu konsekwentnie realizują politykę maksymalnego nacisku na Teheran. Kolejne sankcje na następne podmioty i osoby są ogłaszane względnie regularnie. Nic nie wskazuje na to, by pomimo pandemii SARS-CoV-2 USA zamierzały ograniczyć lub znieść sankcje na Iran. Dodatkowym czynnikiem presji na Iran w regionie są stacjonujące przy Zatoce Perskiej dwie uderzeniowe grupy lotniskowcowe (Carrier Strike Group): CSG 10 z *USS Dwight D. Eisenhower* i CSG 8 z *USS Harry S. Truman* oraz grupa gotowości desantowej (Amphibious Ready Group) z *USS Bataan*²⁰. Ta ostatnia wpłynęła na wody Zatoki 12 lutego²¹.

Waszyngton zamierza zgodnie z porozumieniami zawartymi z władzami Iraku i Afganistanu stopniowo wycofywać swoje siły zbrojne. Z perspektywy Iranu pozostała w regionie część sił USA nie będzie stanowić jednak mniejszego zagrożenia niż dotychczas. Do radykalnej zmiany układu sił w regionie w najbliższej przyszłości najpewniej nie dojdzie, choć pandemia wywołana SARS-CoV-2 może wiele skomplikować pod względem zaangażowania sił koalicji oraz amerykańskich w regionie. Francja wycofała swoje siły z bazy w Iraku z powodu mobilizacji podyktowanej zwalczaniem epidemii²². Stany Zjednoczone również zawiesiły szkolenia sił irackich i przenoszą część swoich żołnierzy, ażeby ograniczyć zagrożenie SARS-CoV-2²³. Operujące przy Zatoce Perskiej dwie grupy lotniskowcowe przeprowadzają obecnie różne ćwiczenia, ale w oczach władz w Teheranie stanowią one znaczący wrogi element, mający służyć zastraszeniu.

Z perspektywy Stanów Zjednoczonych, które same muszą obecnie również borykać się ze zwalczaniem epidemii, Iran doświadcza teraz splotu wyjątkowo niesprzyjających okoliczności, które osłabiają pozycję Teheranu. Wynika on z wojny cenowej na rynku ropy naftowej, trudności w opanowaniu epidemii SARS-CoV-2 oraz niesłabnącego reżimu sankcyjnego w połączeniu z pogarszającą się sytuacją gospodarczą. Trwająca obecnie wojna cenowa jest skutkiem szoku podaży-popytu wywołanego spadkiem zapotrzebowania w wyniku pandemii oraz zwiększaniem produkcji i obniżaniem cen przez Królestwo Arabii Saudyjskiej (więcej na ten temat w przypisie)²⁴. Dla władz IRI spadek cen ropy naftowej w połączeniu z amerykańskimi sankcjami oznacza przede wszystkim recesję gospodarczą. W warunkach epidemii najprawdopodobniej nie uda się: sprowadzić poziomu inflacji do poniżej 20 proc., zredukować pogłębiającego się deficytu budżetowego, ani powstrzymać kurczących się rezerw walutowych. Oznacza to, że irańska zdolność do pośredniej projekcji siły w regionie (np. w Iraku lub Syrii) może w najbliższym czasie osłabnąć. Nie wiadomo jednak, czy Teheran i proirańskie bojówki nie zdecydują się jednak na rychlejsze działania wymierzone w siły USA i koalicji, uznawszy, że zagrożenie SARS-CoV-2 dodatkowo obniża morale stacjonujących w Iraku żołnierzy.

Władze w Waszyngtonie nie złagodziły swojej postawy wobec Iranu mimo panującej tam epidemii. Zasadniczo amerykańskie i europejskie sankcje na IRI nie zakazują eksportu produktów medycznych lub udzielenia temu państwu pomocy humanitarnej. Z pewnością jednak utrudniają i spowalniają zakup niezbędnych zasobów do leczenia chorych, szczególnie w sytuacji, gdy tak wiele narodów potrzebuje tych samych produktów²⁵. Stwierdzenie Mohammada Dżawada Zarifa, ministra spraw zagranicznych Iranu, że Irańczycy umierają z powodu koronawirusa przez działania USA jest zatem jedynie częściowo prawdziwe²⁶. Niektóre ośrodki analityczne oceniają, że w oczach Waszyngtonu epidemia SARS-CoV-2 mogłaby przyczynić się do upadku Islamskiej Republiki, co ma uzasadniać utrzymanie reżimu sankcyjnego²⁷. Brakuje jednak wiarygodnych przesłanek przemawiających za rychłym załamaniem się istniejącego w IRI porządku politycznego. Władza w Iranie bywa brutalna w egzekwowaniu swoich postanowień, ale nie jest faktycznie absolutna w sposób totalitarny. Głoszone przez Waszyngton tezy, że to wyłącznie władze Iranu są winne przez swą postawę i odwlekanie kluczowych decyzji także były

wypowiedziane jedynie w celach propagandowych, ponieważ irańskie społeczeństwo również zawiodło²⁸.

Złagodzenie relacji Waszyngton-Teheran jest wciąż zdecydowanie nierealne. Jeśli jednak mutacje oraz epidemie koronawirusa będą w najbliższych latach nadal mieć miejsce, to jest możliwe, że irańskie elity utracą wiele znaczących osobistości ze świata polityki, kultury oraz religii. Skutki polityczne wynikające ze śmierci tych osób nie mogą być obecnie ani oszacowane, ani przesądzone.

Wnioski

- Złagodzenie relacji Waszyngton-Teheran jest wciąż zdecydowanie nierealne.
- Iran doświadcza teraz splotu wyjątkowo niesprzyjających okoliczności, które osłabiają pozycję Teheranu: wojny cenowej na rynku ropy naftowej, pandemii oraz niesłabnącego reżimu sankcyjnego w połączeniu z pogarszającą się sytuacją gospodarczą.
- W warunkach epidemii najprawdopodobniej nie uda się: sprowadzić poziomu inflacji do poniżej 20 proc., zredukować pogłębiającego się deficytu budżetowego i powstrzymać kurczących się rezerw walutowych.
- Irańska zdolność do pośredniej projekcji siły w regionie (np. w Iraku lub Syrii) może w najbliższym czasie osłabnąć. Nie wiadomo jednak, czy Teheran i proirańskie bojówki nie zdecydują się jednak na rychlejsze działania wymierzone w siły USA i koalicji, uznawszy, że zagrożenie SARS-CoV-2 dodatkowo obniża morale stacjonujących w Iraku żołnierzy. Radykalna zmiana układu sił jest jednak obecnie wciąż mało prawdopodobna.
- Skutki działań władz w Teheranie w połączeniu z obawami o reperkusje polityczne przyniosły odwrotny efekt przez bliskość znaczących w wymiarze globalnym i regionalnym portów lotniczych oraz sugerowanie się działaniami innych państw.
- Należy mieć jednak na uwadze, że władze Iranu nie miały dość czasu, aby przejąć inicjatywę informacyjną i działać aktywnie zamiast reaktywnie przed wybuchem epidemii na swoim terytorium.

- Do gwałtownego rozwoju epidemii w Iranie przyczyniły się masowe obchody zwycięstwa rewolucji w dniach 1-11 lutego oraz pierwsza tura wyborów parlamentarnych 21 lutego, a także brak adekwatnej reakcji społecznej na apele władz i napływające informacje spoza Iranu.
- Skutki polityczne wynikające ze śmierci członków elity politycznej, kulturalnej i religijnej w Iranie nie mogą być obecnie przesądzone.

Łukasz Przybyszewski – analityk ds. Azji Zachodniej w Ośrodku Badań Azji

Asia Research Centre Commentary

Center for Security Studies

War Studies University

Łukasz Przybyszewski

April 2, 2020

SARS-CoV-2 pandemic in Iran and its impact on Tehran's regional position

The Islamic Republic of Iran (IRI) is one of the countries most tragically affected by the SARS-CoV-2 pandemic. By April 2, Iran's Health Ministry recorded 50,468 confirmed cases of infection, 16,711 recoveries and 3,160 deaths, while 3,956 people are in critical condition. Until recently, the coronavirus-related mortality rate among those diagnosed was very high (14%), and the current decline to 6% was due to an increase in the number of infected. If the patients in critical condition soon lose the fight against the virus, the mortality rate will return to the level of approx. 14%.

The situation in Iran and Tehran's reaction to it

At the beginning of the epidemic, it was difficult for the authorities to introduce a country-wide lockdown and thus to limit intrastate traffic and prevent people from leaving their households to an absolute minimum. The large-scale disregard of the government's pleas to stay at home and to not leave the cities for the New Year holiday was one of the reasons behind enforcing a lockdown on March 29. It was implemented in stages and is expected to last until April 8. After this date, according to the Iranian concept of intelligent social distancing, some shops and scientific, cultural and religious centres will be partially operational. The IRI authorities will be held responsible by its citizens for the staggering death toll, as they failed to implement timely and appropriate preventive measures to counteract the epidemic. Yet, blaming the government for the

coronavirus spread without taking into account the pre-epidemic conditions in Iran distorts the picture.

In its decision-making process, IRI government was influenced by three factors:

- 1) the measures that other affected countries have implemented (e.g. Italy);
- 2) the lack of diagnostic evidence of cases in Iran, and
- 3) the concern about possible negative repercussions of cancelling the 41st anniversary of the Islamic Revolution and the first round of parliamentary elections planned for February 21 (which the government eventually did not cancel).

Iran's inadequate response has been also probably grounded in the organisational culture of its state institutions and authorities. Its dysfunctional dimension has been consolidated by the authoritarian-consultative political structure. In other words, dispersed middle and senior power centres in Iran were not able to push their recommendations at a sufficiently fast pace, neither horizontally nor vertically.

It should be borne in mind, however, that IRI did not have enough time to take the initiative, inform the society and act decisively before the outbreak. Compared to the current situation, Iran politicians' situational awareness of the epidemiological risks associated with COVID-19 was significantly lower at the end of January and in the first week of February. At that time, it was decided that the best course of actions was to monitor the developments, follow other countries' preventive measures and react once first infections or death cases were confirmed. Overreacting and outperforming other countries did not seem to be prudent and adequate at that point. The IRI authorities were prepared for a controlled epidemic and ready to shut down passenger flights to and from China (aside from evacuation and provision of medical supplies) on January 31. Given the long incubation period of the virus, not all infected individuals entering Iran could be detected. This way, COVID-19 could have entered the country unnoticed. In effect, first confirmed cases of coronavirus-caused deaths emerged just days before the first round of parliamentary elections, which means that the Islamic Revolution's victory celebrations contributed to the epidemic's rising dynamic. The situation became even more uncontrollable when it turned out that a significant number of Iranians was

reluctant to adhere to social distancing measures. It is probable that approximately 1 million people left their homes to celebrate the Iranian New Year (Now Ruz, March 21). The responsibility for the epidemic is therefore a shared one – similarly to some other countries, IRI's acting politicians took a wrong turn, but a significant part of the Iranian population ignored the restrictions, thus enabling the virus to spread.

Iran currently faces a catastrophic combination of three factors: 1) the deepening economic crisis due to the pre-existing sanctions and the ongoing pandemic; 2) the oil price war and its negative effects; and 3) a potential political fallout as the virus does not choose its victims, taking the lives of members of all social classes, including the elites. Because of the epidemic, Iran's decision-makers will most likely be unable to reduce IRR's inflation below 20%. The same applies to its budget deficit and shrinking currency reserves. Although, as a result of the US sanctions, IRI faces some obstacles in acquiring necessary medical supplies, INSTEX proved to be functional, especially since delivering medical and humanitarian relief products to Iran is not prohibited.

Regional implications

Despite Iran's internal condition, the US administration has been holding up to its maximum-pressure policy towards Teheran. Two US carrier groups and one amphibious ready group currently stationed in the proximity of Iran's borders are part of Washington's efforts to prevent Iran's proxies from taking over Iraq and to stop any revival of the so-called Islamic State in the region. From Tehran's perspective, the current US actions in the region still pose a threat, although the White House has decided to reduce its presence or maybe even leave some parts of the Middle East permanently, if certain conditions are met. It can be concluded that the IRI's ability to indirectly project its power in the region (e.g. in Iraq or Syria) may weaken in the near future. However, it remains to be seen whether Tehran and pro-Iranian militias will decide to strike US and the coalition forces, recognising that the SARS-CoV-2 threat further lowers the morale of the soldiers stationed in Iraq. Therefore, at this point it seems that any US-Iran rapprochement is very unlikely.

It should be taken into account that the epidemic of SARS-CoV-2 epidemic may return over the course of the next few years, which means that Iran's leading figures might also be under the risk of fatal infection. This does not mean that the fall of Iran's political order is imminent, however. SARS-CoV-2 might indeed become dangerous for the regime's stability, but it is unlikely to cause a counter-revolution or the fall of hierarchy.

¹ *Statystyka koronawirusa w Iranie i na świecie* (pers., infografika), The Islamic Republic News Agency, 2.04.2020, <https://www.irna.ir/photo/83736295/> [dostęp: 2.04.2020],
Koronawirus zabił 124 osoby w Iranie (pers.), The Islamic Republic News Agency, 2.04.2020, <https://www.irna.ir/news/83736270/> [dostęp: 2.04.2020].

² *Şef Państwowych Służb Ratowniczych: Objawów koronawirusa nie da się ukryć przed ludźmi* (pers.), The Islamic Republic News Agency, 31.01.2020, <https://www.irna.ir/news/83654483/> [dostęp: 28.03.2020].

³ *Ruhollah Rezaei Moghaddam, Wyjaśnienie przyczyn lotów Mahan do Chin* (pers.), Iranian Students' News Agency, 16.03.2020, <https://www.isna.ir/news/98122619527/> [dostęp: 28.03.2020].

⁴ *Health minister: No positive coronavirus case in Iran*, The Islamic Republic News Agency, 17.02.2020, <https://en.irna.ir/news/83678320/Health-minister-No-positive-coronavirus-case-in-Iran> [dostęp: 28.03.2020]

⁵ *Wykluczono możliwość zarażenia się koronawirusem u pacjenta w Esfahanie* (pers.), IRNA, 2.02.2020, <https://www.irna.ir/news/83657732/> [dostęp: 28.03.2020],

Rektor Uniwersytetu Nauk Medycznych w Szirazie: 2 jednak nie zaraziło się koronawirusem (pers.), IRNA, 2.02.2020, <https://www.irna.ir/news/83657680/> [dostęp: 28.03.2020].

⁶ *Iran Celebrating Islamic Revolution Anniversary*, Tasnim News Agency, 1.02.2020, <https://tn.ai/2193470> [dostęp: 28.03.2020].

⁷ *Duża frekwencja ludzi w wyborach to gwarancja autorytetu i bezpieczeństwa państwa* (pers.), IRNA, 20.02.2020, <https://www.irna.ir/news/83681859/> [dostęp: 28.03.2020].

⁸ *Minister Spraw Wewnętrznych: Frekwencja w wyborach do 11. kadencji parlamentu wyniosła 42,57 proc.* (pers.), The Islamic Republic News Agency, 23.02.2020, <https://www.irna.ir/news/83687484/> [dostęp: 28.03.2020].

⁹ Więcej na ten temat w: Łukasz Przybyszewski, *Konfrontacja USA i Iranu: możliwe konsekwencje zabójstwa gen. Solejmaniego*, Biuletyn Ośrodka Badań Azji, 9.01.2020, https://www.akademia.mil.pl/download/news/Biuletyn_O%25%9Brodka_Bada%25%84_Azji._Stycze%25%84_2020.pdf [dostęp: 28.03.2020].

¹⁰ *Sformowano ośrodek decyzyjny ds. koronawirusa w Ministerstwie Zdrowia* (pers.), IRNA, 20.02.2020, <https://www.irna.ir/news/83682035/> [dostęp: 28.03.2020].

¹¹ *Zaproszenie do powszechnego uczestnictwa w wyborach* (pers.), IRNA, 20.02.2020, <https://www.irna.ir/news/83682064/> [dostęp: 28.03.2020],

Maksymalna frekwencja odbiera możliwości wrogom (pers.), IRNA, 20.02.2020, <https://www.irna.ir/news/83681889/> [dostęp: 28.03.2020],

Rzecznik MSZ: Wybory są głosem irańskiego narodu (pers.), IRNA, 20.02.2020, <https://www.irna.ir/news/83682159/> [dostęp: 28.03.2020],

Autorytety religijne zachęcają do wzięcia udziału w wyborach (pers.), 20.02.2020, <https://www.irna.ir/news/83681853/> [dostęp: 28.03.2020].

¹² *Pod pretekstem wirusa lobbowali przeciwko organizacji wyborów* (pers.), Young Journalists Club, 23.02.2020, <https://www.yjc.ir/fa/news/7257518/> [dostęp: 28.03.2020],

Przemowa wygłoszona przy otwarciu wyższego posiedzenia seminaryjnego oraz podziękowania skierowane do narodu Iranu za uczestnictwo w wyborach (pers.), Biuro Zachowania oraz Publikacji Dzieł Najwyższego Przywódcy Ajatollaha Chameneiego: KHAMENEI.IR, 23.02.2020, <http://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=45002> [dostęp: 28.03.2020].

¹³ *Gorszy od koronawirusa jest wirus koronapaniki* (pers.), Young Journalists Club, 25.02.2020, <https://www.yjc.ir/00USVt> [dostęp: 28.03.2020].

¹⁴ Parisa Hafezi, *Iran calls on people to stay at home as death toll rises to 43*, Reuters, 29.02.2020, <https://www.reuters.com/article/us-health-coronavirus-iran-toll/iran-calls-on-people-to-stay-at-home-as-death-toll-rises-to-43-idUSKBN20NOGM> [dostęp: 28.03.2020].

¹⁵ Valentina Za, Riccardo Bastianello, *Italy's coronavirus outbreak infects 51 people, kills two*, Reuters, 22.02.2020, <https://www.reuters.com/article/us-china-health-italy/italys-coronavirus-outbreak-infects-51-people-kills-two-idUSKCN20G0CQ> [dostęp: 28.03.2020].

¹⁶ Patrick Wintour, *Iranians ignore requests to stay home for new year celebrations*, The Guardian, 20.03.2020, <https://www.theguardian.com/world/2020/mar/20/iranian-new-year-self-isolate-covid-19> [dostęp: 28.03.2020].

¹⁷ *Rabie'i: Plan separacji społecznej potrwa do 5 kwietnia*, The Islamic Republic News Agency, 28.03.2020, <https://www.irna.ir/news/83730754/> [dostęp: 28.03.2020],

Syed Zafar Mehdi, *COVID-19: Divergent views at top delay lockdown in Iran*, Anadolu Agency, 28.03.2020, <https://www.aa.com.tr/en/health/covid-19-divergent-views-at-top-delay-lockdown-in-iran/1782835> [dostęp: 28.03.2020],

Zulfeghari: Poważnie rozważamy wdrożenie planu separacji społecznej, The Islamic Republic News Agency, 27.03.2020, <https://www.irna.ir/news/83729908/> [dostęp: 28.03.2020].

¹⁸ *Prezydent zatwierdza szczegółowe wykonanie planu dystansowania społecznego* (pers.), Sekretariat Gabinetu Rządu IRI, <http://cabinetoffice.ir/fa/news/6710/> [dostęp: 30.03.2020].

¹⁹ *Minister Zdrowia: wdrażamy inteligentne dystansowanie społeczne* (pers.), The Islamic Republic News Agency, <https://www.irna.ir/news/83735445/> [dostęp: 2.04.2020]

²⁰ *General Kenneth F. McKenzie, Jr.: Pentagon Press Briefing on Camp Taji response on Kata'ib Hizbollah*, 13.03.2020, Centralne Dowództwo Sił Zbrojnych USA,

<https://www.centcom.mil/MEDIA/STATEMENTS/Statements-View/Article/2111085/general-kenneth-f-mckenzie-jr-pentagon-press-briefing-on-camp-taji-response-on/> [dostęp: 28.03.2020],

Marine Corps General Kenneth F. McKenzie Jr., Commander, U.S. Central Command Holds a Press Briefing on Defensive Strikes Against Iran, Departament Obrony Stanów Zjednoczonych, 13.03.2020, <https://www.defense.gov/Newsroom/Transcripts/Transcript/Article/2112178/marine-corps-general-kenneth-f-mckenzie-jr-commander-us-central-command-holds-a/> [dostęp: 28.03.2020].

²¹ *US to keep two carriers in Gulf to counter Iran proxies*, Al Arabiya, 13.03.2020, <https://english.alarabiya.net/en/News/middle-east/2020/03/13/US-to-keep-two-carries-in-Gulf-to-counter-Iran-proxies-.html> [dostęp: 28.03.2020].

²² *French troops pull out of Iraq, as military mobilised to fight Covid-19 at home*, Radio France Internationale, 26.03.2020, <http://www.rfi.fr/en/international/20200326-french-troops-pull-out-of-iraq-as-military-mobilised-to-fight-covid-19-at-home> [dostęp: 28.03.2020].

²³ Ellie Youssef, *Pentagon: Withdrawal of Coalition Forces from Iraq Aims to Limit Virus Outbreak*, Asharq al-Awsat, 28.03.2020, <https://aawsat.com/english/home/article/2203836/pentagon-withdrawal-coalition-forces-iraq-aims-limit-virus-outbreak> [dostęp: 28.03.2020],

Matthew Petti, *U.S. Military Leaves Iraqi Bases Amidst Coronavirus and Iranian Threats*, The National Interest, 30.03.2020, <https://nationalinterest.org/blog/skeptics/us-military-leaves-iraqi-bases-amidst-coronavirus-and-iranian-threats-139137> [dostęp: 28.03.2020],

Bryant Harris, *Intel: Coronavirus forces partial US troop drawdown in Iraq*, Al-Monitor, 23.03.2020, <https://www.al-monitor.com/pulse/originals/2020/03/intel-coronavirus-spread-adjustments-fight-iraq-syria.html> [dostęp: 28.03.2020].

²⁴ Łukasz Przybyszewski, *Komentarz Ośrodka Badań Azji: Wojna naftowa Arabii Saudyjskiej i Rosji w dobie pandemii SARS-CoV-2*, Ośrodek Badań Azji, 19.03.2020, https://www.akademia.mil.pl/download/news/Wojna_naftowa_Arabii_Saudyjskiej_i_Rosji_w_dobie_pandemii_SARS-CoV-2.pdf [dostęp: 28.03.2020].

²⁵ #BREAKING Europe sends medical gear to Iran through first sanction-bypass deal: Berlin, konto AFP News Agency na Twitterze, 31.03.2020, <https://twitter.com/AFP/status/1244908033467133952> [dostęp: 31.03.2020],

Europe and Iran complete first INSTEX deal dodging US sanctions, Deutsche Welle, 31.03.2020, <https://www.dw.com/en/europe-and-iran-complete-first-instex-deal-dodging-us-sanctions/a-52966842> [dostęp: 31.03.2020].

²⁶ Zack Budryk, *Iranian president: US could lift sanctions if it wants to help*, The Hill, 23.03.2020, <https://thehill.com/policy/healthcare/488969-iranian-president-us-could-lift-sanctions-if-it-wants-to-help> [dostęp: 28.03.2020].

²⁷ Karim Sadjadpour, *Iran's Coronavirus Disaster*, Carnegie Endowment for International Peace, 25.03.2020, <https://carnegieendowment.org/2020/03/25/iran-s-coronavirus-disaster-pub-81367> [dostęp: 28.03.2020].

²⁸ Jeff Seldin, *US Fingers Iran for Exporting COVID-19*, Voice of America, 23.03.2020, <https://www.voanews.com/science-health/coronavirus-outbreak/us-fingers-iran-exporting-covid-19> [dostęp: 28.03.2020].